स्त्रियां जातित्वात् ङीष् । २रङ्गे ३लङ्गे च हेमच० ।

टिक गतौ भ्वा० आ० सक० सेट् । टेकते अटेकिष्ट टिटिके । ऋदित् अटिटेकत् त ।

टिटिभ पुंस्त्री० टिटीति अव्यक्तशब्दं भणति भण–ड । कोयष्टिके(टिटिरि)स्त्रियां ङीष् स्वार्थे क तत्रार्थे अमरः ।

टिट्टिभ पुंस्त्री० टिट्टीत्यव्यक्तं शब्दं भणति भण–ड ।(टिटिरि) कोयष्टिके खगे अमरः स्त्रियां ङीष् । "अनिर्द्दिष्टांश्चैकशफांष्टिट्टिभांश्च विवर्जयेत्" मनुना तन्मांसभक्षणं निषिद्धम् । "टिट्टिभं तदुपेत राज्यध्यानमिवातुरः" भा० शा० १११अ० । कोयष्टिकशब्दे २२६६ पृ० तन्मांसगुणा उक्ताः । टिट्टिभक स्वार्थे क । तत्रार्थे पुंस्त्री० ।

टिण्टिनिका स्त्री अम्बुशिरीषिकायां (जेँाक) भावप्र० ।

टिण्डिश पु० रोमशफले (ढाँडश) ख्याते वृक्षभेदे राजनि० । "टिण्डिशो रुचिकृत् भेदी पित्तश्लेष्माश्मरीप्रणुत् । सुशीता वातला रूक्षा मूत्रला च प्रकीर्त्तिता" भावप्र० ।

टिप नोदने चुरा०उभ०सक०सेट् । टेपयति-ते अटीटिपत्-त ।

टिप्पनी स्त्री टिप-क्विप् टिपा पन्यते स्तूयते पन–घञर्थे क गौरा०ङीष् । टीकायाम् । सा च टीकाव्याख्यारूपतयैव व्यवह्रियते यथा चिन्तामणिटीकाया दीधितिव्याख्यायाः टीका जगदीशकृता गदाधरकृता च । यथा शारीरिकसूत्रभाष्यव्याख्या पञ्चपादिका भामती च । महाभाष्यव्याख्या कैयटकृता इत्यादि । प्रथमव्याख्यायामपि क्वचित् प्रयुज्यते यथा "श्रीमतङ्गाननं नत्वा लीलावत्याः सुटिप्पनी । भवेशेन सुबोधार्थं क्रियते यद्गुरोः श्रुतम्" "टिप्पनी दायभागस्य श्रीनाथेन विधीयते" । [ऋदित् । अटिटीकत् त ।

टीक गतौ भ्वा० आत्म० सक० सेट् । टीकते अटीकिष्ट ।

टीका स्त्री टीक्यते गम्यते ग्रन्थार्थोऽनया । टीक–करणे घञ् घञर्थे क वा । विषमपदव्याख्यारूपे ग्रन्थभेदे । "अपटीको जडो माघे भृशं जाड्येन ताड्यते । स च किञ्चित्तरत्येव कण्ठसंलग्नवल्लभः" उद्भटः । "नत्वा भगवतीं दुर्गां टीकां दुर्गार्थबुद्धये । कुरुते दायभागस्य भट्टाचार्य्यमहेश्वरः" "करोति टीकामिह दायभागग्रन्थावबोधाय सदेकरम्याम्" श्रीकृष्णतर्का० ।

टुण्टुक पु० स्त्री टुण्टु इत्यव्यक्तं कायति कै–क । (टुण्टुनि) १पक्षिभेदे शब्दर० । स्त्रियां जातित्वात् ङीष् । २शोणाकवृक्षे अमरः । ३कृष्णखदिरे शब्दच० । तयोः तत्खगप्रियत्वात् तथात्वम् । ४अल्पे त्रि० मेदि० । ५क्रूरे त्रि० विश्वः । ६टङ्किनीवृक्षे स्त्री शब्दच० ।

टुनाका स्त्री तालमूलीवृक्षे शब्दच० ।

टेरक त्रि० केकर+पृषो० । (टेरा) केकरनेत्रे । शब्दार्थचि० ।

टोट त्रि० त्रोट+पृषो० । १अल्पे २हीने च । स्त्रियां गौरादिपाठात् ङीष् ।

टोड़लतन्त्र न० तन्त्रभेदे । [ट्वलः ट्वालः ।

ट्वल विप्लवे भ्वा० पर० अक० सेट् । ट्वलति अट्वालीत् ज्वला०

इति वाचस्पत्ये टकारादिशब्दार्थसङ्कलनम् ।

ठ

ठकारो व्यञ्जनवर्णभेदः । टवर्गीयः मूर्द्धन्यः अर्द्धमात्राकालोच्चार्य्यः । तस्योच्चारणे जिह्वामध्येन मूर्द्धस्थानस्य स्पर्शः आभ्यन्तरप्रयत्नः । विवारश्वासाघोषा महाप्राणश्च बाह्यप्रयत्नाः । मातृन्यासेऽस्य दक्षजानुनि न्यस्यता वर्णाभिधानेऽस्य वाचकशब्दा उक्ता यथा "ठः शून्यो मञ्जरी जीवः पाशिनी लाङ्गलं क्षमा । वनजो नन्दनो जिह्वा सुनन्दाघूर्णकः सदा । वर्त्तुलः कुण्डलो वह्निरमृतं चन्द्रमण्डलः । दक्षजानूरुभावश्च देवभक्षो बृहद्ध्वनिः । एकपादो विभूतिश्च ललाटं सर्वमित्रकः । वृषघ्नो नलिनी विष्णुर्महेशो ग्रामणीः शशी" । एतदधिष्ठातृदेवतारूपं यथा "ध्यानमस्य प्रवक्ष्यामि शृणुष्व कमलानने ! । पूर्णचन्द्रप्रभां देवीं विकसत्पङ्कजेक्षणाम् । सुन्दरीं षोड़शभुजां धर्मकामार्थमोक्षदाम् । एवं ध्यात्वा ब्रह्मरूपां तन्मन्त्रं दशधा जपेत्" वर्णोद्धारतन्त्रम् । अस्य ध्येयरूपं यथा "ठकारं चञ्चलापाङ्गि, कुण्डली मोक्षरूपिणी । पीतविद्युल्लताकारं सदा त्रिगुणसंयुतम् । पञ्चदेवात्मकं वर्णं पञ्चप्राणमयं सदा । त्रिबिन्दुसहितं वर्णं त्रिशक्तिसहितं सदा" इति कामधेनुतन्त्रम् । मात्रावृत्तेऽस्य प्रथमोपन्यासे दुःखं फलम् झशब्दे प्रमाणं दृश्यम् ।